

Ny studie: Så mår svenska vd:ar

Vd:ar har bättre psykisk och fysisk hälsa än medelsvensken, det visar en ny studie från IFN. De mår även bättre än advokater, civilingenjörer och personer i finansbranschen. Trots detta har nästan var tredje vd någon fysisk diagnos och var tolfte någon psykisk diagnos.

”CEO Health and Corporate Governance” är en studie av Joacim Tåg, IFN, Matti Keloharju vid Aalto University School of Business och Samuli Knüpfer vid BI Norwegian Business (båda affilierade till IFN). Det är den första studien som dokumenterar företagsledares mentala och fysiska hälsa på ett systematiskt sätt. Med hjälp av registerdata från SCB har forskarna studerat fysisk och mental hälsa hos vd:ar i det svenska näringslivet under åren 2006 – 2015 samt analyserat hur bolagsstyrningen beaktar hälsa.

Varför är det intressant att studera hur vd:ar mår?

– Företagsledare tar dagligen viktiga beslut som påverkar såväl hur det går för företaget som näringslivet i stort. Är den mentala och fysiska hälsan dålig kan dessa beslut göras på felaktiga grunder, vilket kan leda till att fel beslut tas, säger Joacim Tåg. Han betonar att vd:ar också tillhör en yrkesgrupp som är utsatta för mycket stress, resor och en hög arbetsbelastning. Tills nu har det varit oklart hur de klarar trycket.

– Att vd:n är vid god hälsa relativt befolkningen i stort och att de som utnämns till vd verkar klara trycket väl tyder på att styrelser i Sverige överlag är bra på att välja rätt kandidater till toppositionerna, säger Joacim Tåg. Han tillägger att god mental och fysisk hälsa verkar vara en av förutsättningarna för att nå toppen.

Ni ser att nästan var tredje vd har någon fysisk diagnos och var tolfte någon psykisk diagnos. Hur ser det ut jämfört med befolkningen i stort?

– Ser man på ojusterade diagnoser är det 16 % av befolkningen och 8 % av vd:ar i större företag som har en mental diagnos under ett år och för fysiska diagnoser gäller 32% i befolkningen och 29 % bland chefer i större företag. Skillnaderna är dock mycket större om man beaktar kön,

Foto: Istock.

ålder, och hur allvarliga diagnoserna är. Då ser vi att relativt befolkningen är vd:ars mentala hälsa kring 50 % bättre och den fysiska hälsan 55–62 % bättre.

På vilket sätt påverkar det deras arbete?

– Försämrad mental och fysisk hälsa påverkar aktiva beslut som vd:n tar på jobbet, det blir exempelvis färre nyetableringar, färre uppköp, lägre investeringstakt och försämrad försäljningstillväxt. Dock påverkas inte lönsamheten på kort sikt, säger Joacim Tåg.

Vad finns det för förklaringar till det?

– En förklaring är att styrelser agerar på försämrad hälsa genom att byta ut vd:n innan hälsoproblemen får för allvarliga konsekvenser för lönsamheten.

Är hälsa något som bolagsstyrelser tar hänsyn till i rekryteringsprocesser?

– Styrelser verkar beakta både mental och fysisk hälsa i rekryteringsprocessen. Dels ökar god hälsa sannolikheten att ha vd-jobbet även efter att vi beaktat en rad bakgrundsvariabler och dels finner vi att den mentala och fysiska hälsan inte påverkas kring utnämningar till vd-positioner relativt hälsan hos andra potentiella vd-kandidater. Detta är i linje med att styrelser beaktat hur väl kandidaten kommer att klara pressen på toppen, avslutar Joacim Tåg.

”CEO Health and Corporate Governance” finns att ladda ned på www.ifn.se.

Forskning med bäring på Coronakrisen

Foto: Istock

Vi står mitt i en global kris vars like vi inte sett förut, världen stängs ned och ekonomin avstannar när exceptionella åtgärder vidtas. Samtidigt som myndigheter och länder gör allt de kan för att minska virusets spridning, faller börsen. Flera företag lägger varsel och oron för kommande arbetslöshet är utbredd. För att dämpa de samhällsekonomiska konsekvenserna har regeringen och Riksbanken lanserat flera åtgärds paket. Just nu ser vi en stor efterfrågan på national-ekonomiska analyser. Här samlar vi artiklar om forskning på IFN som kan appliceras på hanteringen av coronakrisen.

Mikroreformer ett svar på 1990-talskrisen

Lars Persson är vice vd på IFN och forskar tillsammans med kollegorna Fredrik Heyman och Pehr-Johan Norbäck. De studerar bland annat strukturreformer och vilka reformer som lyfte Sverige efter 90-talskrisen. Trots att coronapandemin är en unik situation finns det lärdomar att dra av tidigare ekonomiska kriser, anser Lars Persson

– På kort sikt kommer hanteringen av krisen från ett ekonomiskt perspektiv vara inriktad mot att inte låta hjulen stanna fullständigt i ekonomin. I en situation där stora delar av samhället håller på att stängas ner på grund av en historiskt stor negativ chock, gäller det att se till att de som förlorar eller riskerar att förlora jobbet, får finansiellt stöd och att företag kan finansiera sin verksamhet och kan betala sina anställdas löner så dessa fortfarande kan efterfråga varor och tjänster, säger Lars Persson. Det finns också en risk för utbudsschock när leveranser inte kommer fram. Det kan leda till en samtida efterfråge- och utbudsschock.

Enligt forskarna gör denna historiskt stora negativa efterfråge- och utbudsschock den kortsiktiga krishanteringen av coronachocken unik. Däremot kan vi försöka använda oss av lärdomar från tidigare ekonomiska chocker i Sverige när det gäller de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna. Samtidigt, betonar Lars Persson, måste vi inse att i den osäkerhet som råder kring den nuvarande situationen så är lärdomarna av hur tidigare chocker hanterats också förknippade med väldig osäkerhet.

– Vi har helt enkelt aldrig tidigare varit i denna situation, säger Lars Persson.

Sverige har drabbats av omvärldsschocker med jämna mellanrum under hela efterkrigstiden. Under 1970- och 1980-talen påverkades vi starkt av omvärldsfaktorer som exempelvis höjt oljepris. Vårt sätt att hantera kriserna har sett olika ut.

– Sverige valde initialt att ”stoppa huvudet i sanden” och försökte skydda sig mot omvärldsförändringar genom de-

valveringar och en rad reformer och regleringar som skyddade vissa typer av grupper, företag och anställda. Under 1990-talskrisen ändrades inriktningen på krisåtgärderna och Sverige och det svenska näringslivet öppnades upp och konkurrensutsattes, säger Lars Persson.

Makroekonomiska reformer som införandet av en flytande växelkurs, stabila budgetregler och en oberoende riksbank, brukar lyftas fram som förklaringar till hur Sverige lyckades vända utvecklingen efter 1990-talskrisen. IFN:s forskning visar istället att en rad effektivitetshöjande reformer som genomfördes under 1990-talet, exempelvis avregleringar på produktmarknader, införandet av en ny konkurrenslagstiftning, öppnandet för utländska direktinvesteringar, en omfattande skattereform och en mer decentraliserad lönebildning, också var avgörande för den framgångsrika struktumvandlingen. Samtidigt ökade svenska företag sin användning av den nya informations- och kommunikationsteknologin i snabbare takt än företag i de flesta andra länder. Enligt Lars Persson fick allt detta sammantaget en positiv inverkan på jobb- och produktivitet utvecklingen i de svenska företagen. I en nyligen publicerad forskningsartikel, ”Has the Swedish Business Sector Become More Entrepreneurial than the U.S. Business Sector”, visar Fredrik Heyman, Pehr-Johan Norbäck, Lars Persson och Fredrik Andersson att Sveriges näringsliv efter 1990-talskrisen och 15 år framåt i flera dimensioner varit mer entreprenöriellt, till och med mer entreprenöriellt, än det amerikanska näringslivet.

– Sverige har haft en avsevärt högre andel nystartade företag och fler nya jobb har kommit från dessa. I USA har unga företags betydelse minskat under flera decennier. Här är utvecklingen inte densamma, förklarar Lars Persson.

Hur kan man förklara det?

– Framför allt kan detta förklaras av en mycket dynamisk tjänstesektor där många nya jobb har skapats i små och medelstora svenska företag, säger han.

Det svenska näringslivet genomgick en fundamental omvandling där småföretag skapade jobb och där små företag som blivit stora skapade produktivitetstillväxt. Lars Persson ser flera faktorer som förklarar varför det svenska näringslivet hade en positiv jobb- och produktivitetstillväxt efter krisen i början av 1990-talet. Institutionella och teknologiska förutsättningar är avgörande för vilka företag som växer och skapar nya jobb. Teknikutvecklingen och globaliseringen innebär att olika typer av företag kommer att vara mer eller mindre effektiva under olika tidsperioder. Exempelvis har den tekniska utvecklingen under senare decennier inneburit att stora svenska tillverkningsföretag med fördel har utlokaliserat delar av sin verksamhet till mindre specialistföretag. Detta har medfört att fler har

anställts i mindre företag, samtidigt som större företag har kunnat höja sin produktivitet. Lars Persson säger att det är svårt att bedöma om den nuvarande krisen kommer att ha långsiktigt negativa effekter på denna gynnsamma utveckling. Framför allt tillverkningsindustrin påverkas negativt när globala värdekedjor drabbas av försenade leveranser eller av att kunderna skjuter upp sina inköp, säger han. En konsekvens av coronakrisen kan bli att de multinationella företagen fortsätter att flytta produktionen närmare slutmarknaden för att minska riskerna. – Det kan minska produktiviteten men också ge länder som Sverige chansen att öka sin sysselsättning om rätt investeringar och rätt utbildningsinsatser görs, säger Lars Persson.

Pandemins effekter på globaliseringen

Hur påverkas globaliseringen av en pandemi som gör att länder stänger ner? Andreas Bergh, IFN och Lunds universitet, forskar bland annat om globalisering och ser att coronakrisen kommer att få stor påverkan på globaliseringen både på kort och lång sikt.

– På kort sikt ser vi att land efter land stänger gränserna. Det ger stora kostnader, och även om syftet är uppenbart, att begränsa smittspridningen, skapar detta enorma kostnader med ganska osäkra fördelar: viruset har ju redan spritt sig till de flesta länder.

– På lång sikt ser det inte ljusare ut, bara mer osäkert. Världshandeln var kritiserad och ifrågasatt från många olika håll redan innan coronakrisen kom. Den ekonomiska globaliseringen framhölls exempelvis ofta som orsak till populismens framväxt, trots att ett sådant mönster är svårt att påvisa. Det finns därför en betydande risk att coronaepidemin, även om det skulle vara så lyckligt att den kan hanteras relativt snart, har gett världshandeln en betydande knäck, säger Andreas Bergh.

Lars Persson ser att den framtida globaliseringsprocessen i allt högre grad kommer att ske i tjänstesektorn. Med avancerad telekommunikation kommer tjänstjobb som tidigare inte var hotade av låglönekonkurrens nu att konkurreras ut i en omvärld där samma tjänster kan utföras

av arbetskraft som har betydligt lägre löner. Lars Persson exemplifierar med plattformen Up Work:

– Med AI, artificiell intelligens, och ML, maskininlärning, börjar även avancerade tjänster som idag utförs av jurister och revisorer ersättas med avancerade datorprogram, säger Lars Persson. – För att minska smittspridningen är det just nu många arbetstagare som jobbar hemifrån med hjälp av avancerad, ny teknologi. Både företag och arbetstagare lär sig detta nya arbetssätt och därigenom påskyndas strukturomvandlingen.

I ett läge där länder sluter sig, infaller frågan om coronakrisen kommer att leda till en ökad protektionism och därigenom minskad globalisering. Lars Persson anser att den risken är överhängande och att det är fel väg att gå. – Istället bör man införa reformer som ökar incitament för företagen att finna nya affärsmöjligheter, nyttja den nya tekniken, experimentera och växa, lokalt, regionalt såväl som globalt. Samtidigt är reformer som innebär ökad kvalitet, starkare incitament. Bättre möjligheter för utbildning och vidareutbildning är kanske ännu viktigare post-corona än pre-corona. Ny teknik kan ersätta allt fler arbetsuppgifter och omvärldschocker kan mycket snabbt förändra utbud och efterfrågan på olika typer av varor och tjänster, avslutar Lars Persson.

Relaterad forskning:

Heyman, Fredrik, Pehr-Johan Norbäck och Lars Persson (2019), "The Turnaround of the Swedish Economy: Lessons from Large Business Sector Reforms". *World Bank Research Observer* 34(2), 274–308.

Heyman, Fredrik, Pehr-Johan Norbäck, Lars Persson och Fredrik Andersson (2019), "Has the Swedish Business Sector Become More Entrepreneurial than the U.S. Business Sector?". *Research Policy* 48(7), 1809–1822.

Heyman, Fredrik, Pehr-Johan Norbäck och Lars Persson (2018), "Who Creates Jobs and Who Creates Productivity? Small versus Large versus Young versus Old". *Economics Letters* 164(March), 50–57.

Gardberg, Malin, Fredrik Heyman, Pehr-Johan Norbäck och Lars Persson (2019), "Digitization-Based Automation and Occupational Dynamics". IFN Working Paper No. 1299. Forthcoming (2020) in *Economics Letters* 189 (April).

Bergh, Andreas och Anders Gustafsson (2019), "Globalization and Populism in Europe". IFN Working Paper No. 1304.

IFN:s forskning presenteras först i ett working paper. Nästa steg är publicering i vetenskapliga tidskrifter som är peer reviewed. Här är några av de artiklar som nyligen accepterats för publicering.

Henrik Jordahl och Lovisa Persson, ”The End of a Trend? Retraction of Choice in Swedish Elderly Care”, *Journal of Economic Policy Reform*.

Mer än varannan svensk kommun tillämpar Lagen om valfrihetssystem (LOV) i hemtjänsten. På senare år har vi sett ett trendbrott där flera kommuner har slutat tillämpa LOV. Denna förändring är vanligare i små landsbygdskommuner och hänger samman med fallande privata marknadsandelar, stigande kostnader och politiska majoritetsskiftet åt vänster.

Olle Hammar och Daniel Waldenström, ”Global Earnings and Inequality, 1970 – 2018”. *Economic Journal*.

Forskarna undersöker utvecklingen av den globala ojämlikheten i arbetsinkomster sedan 1970. Inkomstspridningen har minskat avsevärt och omfördelningen skedde främst runt millennieskiftet. Vi ser flera orsaker till minskningen, framför allt lönekonvergens mellan länder på grund av hög tillväxt i Asien, främst Kina, samt inom jordbrukssektorn.

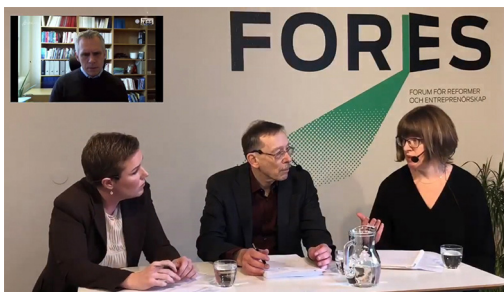
Debatt & politik i urval

10 mars | **Mårten Blix och Lars Oxelheim** i seminarium om Europaperspektiv i Bryssel. Årets upplaga av boken *Europaperspektiv, EU och teknologiskiftet*, presenterades vid ett seminarium på Sveriges ständiga representation vid EU i Bryssel.

Lars Oxelheim, affilierad till IFN, har varit redaktör för bokserien sedan 1998 och inledde med att motivera valet av tema för årets bok. IFN-forskaren Mårten Blix presenterade sitt och medförfattaren Emil Bustos kapitel i vilket de visar att digitaliseringen förändrar möjligheterna till beskattning. Skattesystemen har inte hängt med när vi konsumerar och producerar varor och tjänster på nya sätt. Därför behövs ett nytt skattesystem som stödjer den strukturomvandling som är en konsekvens av digitaliseringen, menar forskarna. **Läs mer på www.ifn.se.**

Mårten Blix presenterar sitt kapitel om digitaliseringens effekter på skattebaser vid ett seminarium i Bryssel.

11 mars | **Lars Calmfors** i webinarium om integration och migration

Lars Calmfors, IFN, var en av paneldeltagarna när tankesmedjan Fores höll ett seminarium om integration och migration. På grund av coronaspridningen hölls seminariet enbart som ett webinarium utan närvarande publik.

En av frågorna var om en minskad immigration per automatik leder till en förbättrad integration.

– Kunskapen om hur olika faktorer påverkar migrationen är rätt så liten jämfört med den kunskap vi har om hur olika åtgärder påverkar integrationen, sa Lars Calmfors. Jämfört med våra nordiska grannländer har vi tagit emot betydligt fler flyktinginvandrare och betydligt fler som är lågutbildade, förklarade han. Lars Calmfors menade att det behövs flera olika slags insatser för att förbättra integrationen. Exempelvis finns det visst forskningsstöd för att utbildning tycks vara en bra långsiktig åtgärd för invandrade kvinnor från icke-västländer, sade han. **Läs mer på www.ifn.se.**

Lars Calmfors i samtal med Karin Borevi, Södertörns högskola och moderator Therese Lindström, Fores samt Olof Åslund, Uppsala universitet.

IFN:s verksamhet anpassas efter coronaviruset

IFN följer myndigheternas rekommendationer gällande coronaviruset och följer utvecklingen noga. Forskningen vid IFN fortgår som vanligt, forskare och övrig personal kan nås per mejl eller via telefon. Vi kommer att informera fortlöpande om hur vår verksamhet påverkas av smittspridningen.

Ett EEAG-seminarium i april är inställt. 2020 års utdelning av *Global Award for Entrepreneurship Research* skjuts upp till hösten. Mer information gällande vår övriga seminarieverksamhet finns på www.ifn.se.

Nyhetsbrev:

Nyheter från IFN utkommer sju gånger per år. Dessutom publiceras *News from IFN* två gånger årligen.

Nyhetsbrev